

IV. ЯК ПОВСТАЮТЬ ЗВУКИ.

11. У кожному складі буває по одному, два, три й більше звуків; у слові *ти* — два, у слові *раз* — три, у слові *мама* — чотири і т. д.

Вони витворюють ся при допоміж мовних приладів. Ось вони, мовні прилади: рот, ніс, гортанка, голосниці, піднебіння тверде (переднє) та м'яке (заднє), язик, зуби й губи.

А повстає звук таким робом.

Повітря, що в легенях, переходить дишницею (продиховим каналом), натискає на голосниці, що в гортанці, ті голосниці розтягають ся й дріжать — то так як у нас діти притулюють до рота листок із дерева або барабанчик, розтягають його пальцями й дують; барабанчик, чи листок дріжить — можна язиком перевірити, — й наше вухо чує звук.

Які це звуки, якими вловить їх наше вухо, то залежить од того, як ми усталимо та як поворухнемо яким мовним приладом (ротом, чи язиком). А далі від того, чи все з однаковою силою напирати ме повітря на голосниці, чи та сила, може, буде змінити ся, й голосниці будуть то більше, то менше розширяться. Та ще й від того залежить, як пливти ме повітря ротом: чи без ніякої перешкоди, ніде не спинюючись, чи не заступить йому де дорогу який мовний прилад (язик), і звук увірветь ся або, промощуючи собі дорогу, мусить протиснутися крізь мовні прилади.

Голосівки
й шелестівки.

12. Якщо повітря з рівномірною силою напирати ме на голосниці й, проходячи крізь рот, ніде не наскочить на перепону, то чути буде голос, і той звук, що вийде, зветь ся голосівкою — н. пр.:

а, е, и, і, о, у.

Це ті звуки, що їх легко вимовити, й без яких не може бути складу (§ 68).

Як же сила напору не буде все однакова, буде міняти ся, раз буде більша, раз менша, і, крім того, мовні прилади ставити муть перешкоди повітрю, то вухо схопить тільки шелест, і той звук, що вийде, має назву шелестівки, н. пр.:

б, в, т, с, к, ж, л, м і т. д.